IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 23 Issue 01 AVGUST 2026

INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA NUTQIDA NUQSONI BO‘LGAN BOLALARGA LOGOPEDIK YORDAM KO‘RSATISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Mirzaxmedova Nazokatxon Utkir qizi
nazokatmirzaxmedova@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.21772985

Annotatsiya. Mazkur tezisda inklyuziv ta'lim sharoitida nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarga logopedik yordam ko'rsatish tizimini takomillashtirishning dolzarb masalalari yoritilgan. Mamlakatimizda inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilaridan zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llashni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, logopedik xizmatning samaradorligini oshirish, diagnostika, korreksion-rivojlantiruvchi ishlar va mutaxassislar hamkorligini takomillashtirish alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, logopedik yordam, nutq buzilishlari, korreksion pedagogika, maxsus pedagogika, logopedik diagnostika, individual ta'lim, fanlararo hamkorlik.

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarning sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Biroq umumiy ta'lim muassasalarida nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarga logopedik yordam ko'rsatish tizimi hali ham bir qator tashkiliy, metodik va amaliy muammolarga duch kelmoqda. Xususan, erta aniqlash tizimining yetarli darajada yo'lga qo'yilmagani, logoped, o'qituvchi, psixolog va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikning uzviy emasligi hamda zamonaviy korreksion texnologiyalarning yetarlicha joriy etilmagani logopedik yordam samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Inklyuziv ta'lim sharoitida logopedik yordam faqat nutq kamchiliklarini bartaraf etishga qaratilgan jarayon emas, balki bolaning kommunikativ kompetensiyasi, ijtimoiy moslashuvi va ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlovchi kompleks pedagogik tizim sifatida qaralishi lozim. Shu sababli logopedik yordamning mazmuni, metodlari va tashkiliy mexanizmlarini zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqish zarur.

Mazkur tadqiqotning asosiy g'oyasi inklyuziv ta'lim muassasalarida logopedik yordam ko'rsatishning ilmiy-pedagogik modelini ishlab chiqish hamda uning samaradorligini eksperimental asosda isbotlashdan iborat. Taklif etilayotgan model logopedik diagnostika, individual korreksion dasturlar, fanlararo hamkorlik, ota-onalar bilan tizimli ishlash va ta'limning raqamli vositalaridan foydalanishni o'zaro integratsiyalashni nazarda tutadi.

Tadqiqot natijasida inklyuziv ta'lim sharoitida logopedik yordam ko'rsatishning tashkiliy va metodik mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi ilmiy tavsiyalar ishlab chiqilishi kutilmoqda. Mazkur tavsiyalar umumiy o'rta ta'lim muassasalari, logopedlar, maxsus pedagoglar hamda pedagog kadrlar tayyorlash tizimida qo'llanilishi mumkin.

Xulosa. Umuman aytganda, inklyuziv ta'lim samaradorligini ta'minlashda logopedik yordam tizimini ilmiy asosda takomillashtirish muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kompleks diagnostika va mutaxassislar hamkorligiga asoslangan logopedik faoliyat nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim sifati, kommunikativ rivojlanishi va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'lim tizimida logopedik yordamni ilmiy-pedagogik asosda takomillashtirish nafaqat nutq korreksiyasi samaradorligini oshiradi, balki alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan

bolalarning ta'lim jarayonida teng ishtiroki va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PF–6084-son Farmoni. Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 12-oktabrdagi 638-son qarori. Umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarida inklyuziv ta’limni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida. – Toshkent, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–637-son. – Toshkent, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. BMTning Nogironlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasi (Convention on the Rights of Persons with Disabilities). – New York, 2006.
6. UNESCO. Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. – Paris: UNESCO, 2005.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2024: Leadership in Education. – Paris: UNESCO, 2024.
8. Vigotskiy L.S. Osnovy defektologii. – Moskva: Akademiya.
9. Muminova L.R. Maxsus pedagogika va logopediya sohasiga oid ilmiy ishlari va o‘quv qo‘llanmalari. – Toshkent.
10. Po‘latova H.M. Logopedik ritmika: nazariya va amaliyot. – Toshkent.
11. Karimova V.M., Rasulova D.A. Inklyuziv ta’lim pedagogikasi. – Toshkent.
12. OECD. Education Policy Outlook 2024. – Paris: OECD Publishing, 2024.